

EN ATTITYDSTUDIE AV SVENSK ALKOHOLPOLITIK MED FOKUS PÅ RELIGIOSITET.

Sociologiska Institutionen

Lunds Universitet

Höstterminen 2014

Fristående kurs SOCK04

C-uppsats

Författare: Lovisa Bleckberg & Fredrik Sjövall

Handledare: Mimmi Barmark

Titel:	EN ATTITYDSTUDIE AV SVENSK ALKOHOLPOLITIK MED FOKUS PÅ RELIGIOSITET.
Författare:	Lovisa Bleckberg & Fredrik Sjövall
Nivå/arbetets art:	Kandidat/examensarbete, 15 hp
Ämne:	Sociologi
Kurs:	SOCK04
Lunds Universitet:	Sociologiska institutionen
Termin:	Höstterminen 2014
Handledare:	Mimmi Barmark

Abstract

Vi kommer i denna uppsats att studera religionens påverkan på individens attityd till en eventuell avreglering av vårt Svenska alkoholmonopol. För att ta reda på om denna har en genomslagskraft kommer vi att ytterligare nyttja fem testvariabler. För att genomföra detta har vi valt en kvantitativ metod, då vi vill lättare kunna dra generella slutsatser. Vi har tagit del av SOM-institutets databas från 2011 där vi fann frågorna ”*Tror du på Gud?*” och ”*Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande: Besökt gudstjänst eller religiöst möte?*”? Vi fann även frågan: ”*Åsikt om förslaget att tillåta försäljning av starköl, vin och sprit i livsmedelsbutiker*”. Med hjälp av SPSS-programmet har vi genomfört vår egen forskning. För att uppnå resultat har vi gjort frekvenstabeller, korstabeller samt multivariata korstabellsanalyser.

När vi genomförde en korstabell med frågan ”*Tror du på Gud?*”, blev resultatet inte signifikant, vi genomför därför inga multivariata korstabellsanalyser med denna. Samma process genomförde vi med frågan om ”*aktivitet i kyrkan*”, detta blev signifikant och vi beslöt oss för att använda denna till våra multivariata korstabellsanalyser. I vår forskning visade det sig att det är just aktiviteten inom kyrkan som styr ens attityd, alltså inte om man endast anser sig som troende på Gud. Vårt resultat stödjer originalsambandet bortsett från tre undantag: yngre, vänsterväljare och högutbildade.

Nyckelord: religiositet, alkoholpolitik, solidaritet och avreglering.

Innehållsförteckning

INLEDNING	1
SYFTE	2
FRÅGESTÄLLNING	2
BAKGRUND	2
NYKTERHETS, ARBETARRÖRELSEN OCH KYRKAN	2
NUTIDA ALKOHOLPOLITIK	3
TIDIGARE FORSKNING	4
SYSTEMBOLAGET – EN KOLLEKTIV SOLIDARISK HANDLING	5
RELIGIOSITET - ALKOHOL	7
METOD	8
VAL AV METOD	8
MATERIAL	8
VARIABLER.....	9
OPERATIONALISERING	133
HÄR REDOVISAR VI FREKVENSTABELLER FÖR SAMTLIGA VARIABLER.....	133
ANALYS & RESULTAT	144
ORIGINALSAMBAND	144
MULTIVARIAT KORSTABELLANALYS	155
DISKUSSION	255
SAMMANFATTNING	277
KÄLLHÄNVISNING	288

Inledning

Vi har valt att undersöka hur attityden är till Svensk alkoholpolitik och dess monopolställning och speciellt hur religiositet kan påverka ens attityd och uppfattning. Vi noterar i forskningsrapporten: "Mittfåra & marginal" från 2014 av Sören Holmberg & Lennart Weibull (2014, s. 329), att en majoritet av den Svenska befolkningen är negativa till en avreglering av det svenska alkoholmonopolet. Eller som Gunnar Ågren, författare till förordet i boken "Alkoholmonopol och folkhälsa" skriver "Det finns för närvarande inga aktiva diskussioner i svenska medier eller i de politiska partierna i Sveriges Riksdag om att privatisera detaljhandelsmonopolet för alkoholdrycker". Senast det kom en motion i riksdagen var år 2006 där moderaten Peter Danielsson krävde att monopolet skulle privatiseras. (Motion 2006/07:So280, Peter Danielsson (m) 20061026.), men motionen föll platt. (Holder, 2008, ss. 1, 21)

Vi vill undersöka huruvida man kan utläsa något mönster eller någon tydlig attityd bland de religiösa gentemot det rådande spritmonopolet eller vad som anses om att tillåta försäljning av starköl, vin och sprit i livsmedelsbutiker. När vi började fundera kring vår frågeställning och tankar kring attityder som rör spritmonopolet och religiositet hade vi en uppfattning om att de troende individerna skulle vara mer kritiskt inställda till en avreglering till alkoholmonopolet. Vi tror att de som anser sig vara religiösa i större utsträckning har ett solidariskt och medmänskligt tänkande, att en del av att vara religiös är att värna om individen.

Syfte

Vi kommer i denna forskning använda oss av Riks-SOM 2011 för att i denna finna svar på frågor som berör religiositet och attityder till alkoholmonopolet. Vi vill studera hur de religiösa förhåller sig till en eventuell avreglering av monopolet. Den religiösa grupp som kommer vara i fokus är de kristna. Vi hade en önskan att undersöka skillnader mellan olika religioner, detta gick tyvärr inte att genomföra då det fanns för få svaranden i frågan som berörde vilken religion man tillhör. För detta kommer det att redogöras mer ingående i materialavsnittet. För att ta reda på om de religiösa särskiljer sig i frågan om monopolet kommer vi att använda oss av olika kontrollvariabler såsom ideologi, utbildning, ålder, kön samt boende ort. Till vår hjälp kommer vi att använda oss av begreppen ”solidaritet” och ”socialt kapital” av Robert D. Putnam samt Emile Durkheims teori om mekanisk och organisk solidaritet.

Frågeställning

Vi vill undersöka och granska om det finns skillnader mellan religiösa och icke religiösa attityder till den Svenska alkoholpolitiken. Hur ställer sig dessa två grupper till en eventuell avreglering av alkoholmonopolet? Vi vill ta reda på om religionen har en inverkan på våra attityder eller om det finns andra faktorer i dagens samhälle som väger tyngre? För att testa detta samband använder vi oss av olika variabler såsom kön, ålder, utbildning, ideologi samt bostadsort. Vår studie är inriktad på kristen tro.

Bakgrund

Nyktethets, arbetarrörelsen och kyrkan

För att lättare förstå nutiden vill vi studera dåtiden och den Svenska folkrörelsen som bildades under 1800-talet då industrialismen hade fått sitt fäste och hela samhället hade börjat förändras från jordbrukssamhälle till industrisamhälle. Denna samhällsförändring innebar stora förflyttningar från landsbygden in till städerna. Situationen för arbetarna och dess familjer var usla och spriten var ett problem. Situationen blev ohållbar för stora delar av befolkningen och de lägre klasserna började organisera sig, dels för att stoppa ”spritfloden” och dess konsekvenser, dels för att skapa politiskt inflytande. Redan år 1837 bildades det Svenska nykterhetssällskapet. De propagerade för måttfullhet för öl och vin och var starkt emot brännvinet. Ett viktigt mål för nykterhetsrörelsen under denna tid var ett införskaffande av ett totalförbud mot husbehovsbränning, detta trädde i kraft 1850. Om detta

skriver Märit Gunneriusson Karlström (2004, ss. 55,11) i sin bok ”Konsten att bli och förbli folklig” (2004). År 1865 bildas AB Göteborgssystemet som är starten till vårt nuvarande Systembolaget (Systembolaget, u.å, *Alkoholens historia i Sverige*). År 1879 kom IOGT (International Order of Good Templars) till Sverige. Denna organisation skulle växa sig till den särklass största av de olika nykterhetsförespråkarna i Sverige och fick även stort politiskt inflytande. Sveriges första folkomröstning år 1922 handlade om att förbjuda ”rusdrycker”. Förslaget gick inte igenom med en knapp marginal (Gunneriusson Karlström, 2004, ss. 25, 145-146, 151).

I samma tidsanda uppstod ytterligare en folkrörelse - frikyrkan. Då svenska kyrkan efter lagändringar år 1862 och 1865 tappade inflytande fick frikyrkan ett större genomslag. Denna stod för det nya i samhället, Svenska kyrkan ansågs representera det konservativa och traditionella (ibid, 2004, ss. 24, 30). Den tredje viktiga folkrörelsen vid denna tid är arbetarrörelsen. Under det ekonomiska uppsvinget vid 1850-talet övergick industrin från att vara manufaktur till storskalig fabrikstillverkning. Vid de nya industrierna började arbetarna organisera sig och samarbeta när förhållandena var undermåliga på arbetsplatsen. Det blev vanligare med strejker och upplopp. År 1853, när spannmål var en bristvara och priserna höga, startade ett nytt folkuppror i ett flertal av Sveriges städer, där arbetarna demonstrerade och slogs för en gemensam sak (Bäckström, 1977, ss. 57- 60). Under 1860-talet bildades de första arbetarföreningarna. På dessa möten var det ett vanligt tema att diskutera ”arbetarnas nykterhet och sedlighet” (ibid, 1977, s. 67). På Socialdemokraternas hemsida står att läsa att ur dessa orättvisor, som var arbetarnas vardag, uppstod dagens socialdemokrati, som förespråkar ”frihet, jämlikhet, solidaritet och demokrati” (Socialdemokraterna, u.å, *Vår historia*). De olika folkrörelser som vi berört här hade också en social dimension för människorna, det var här man umgicks och samtalade på ledig tid. Härifrån tror vi det kan finnas sociala, ideologiska och religiösa efterdyningar som påverkar individer även idag.

Med det ringa kommersiella nöjesutbud som stod till buds i dåtidens samhälle, i synnerhet ute på landsbygden, fyllde IOGT:s fester och utflykter en viktig funktion. Ofta är det organisationens arbete för demokrati och bildning som brukar framhållas, men föreningen erbjöd också andra möjligheter att träffas och umgås. (Gunneriusson Karlström, 2004, s 27).

Nutida alkoholpolitik

Dagens alkoholpolitik var något som politikerna i Sverige fick strida för år 1995 då Sverige trädde in i EU. Det var vid denna tidpunkt otänkbart att vi i Sverige skulle tillåta försäljning av något annat än mellanöl i livsmedelsbutikerna. I samband med inträdet i EU kom förslaget

på utökad försäljning av alkohol i livsmedelsbutikerna, detta i form av vin med låg alkoholhalt. Drickandet av alkohol hade vid denna tidpunkt alltmer blivit en del av vardagen för många svenskar, vilket ledde till att det blev svårt för rådande politiker att rättfärdiga de stränga kontrollerna kring alkoholförsäljningen (Kurzer, 1998, s. 236).

Vid Sveriges inträde i EU förhandlades en specialöverenskommelse fram, som innebar att Sverige fick uppskov med att införa de nya EU-reglerna (Finland fick en likande överenskommelse). Det klargjordes tydligt att detta undantag endast skulle råda under en övergångsperiod. EG-domstolen hade som mål att efter år 2003 skulle Sverige och Finland rätta sig efter de rådande EU-reglerna med en ökad införelsekvot. Innan Sverige gick med i EU 1995 var införelsekvoten avsevärt lägre än vad den är idag. Detta hotade den Svenska alkoholpolitiken och den stora frågan efter denna förändring blev hur det Svenska monopolet skulle kunna konkurrera med de utländska priserna. Alkoholmonopolet var endast fungerande om det accepterades av befolkningen. Därmed förhandlades dagens alkoholpolitik fram och Systembolaget blev serviceinriktat med lördagsöppet, längre öppettider samt självbetjäning (ibid, 1998, ss. 242, 243). Idag har Systembolaget 427 butiker, det finns även drygt 500 ombud på mindre orter och i glesbygden (systembolaget, u.å, *Från Trelleborg till Kiruna*).

Tidigare forskning

Vi har studerat olika rapporter och artiklar bland annat från WHO¹, IOGT² och CAN³. Som alla berör alkoholfrågan. En intressant rapport som vi vill nämna är från Uppsala Universitet (Centrum för forskning om religion och samhälle). Där undersöks hur de unga kristna förhåller sig till alkohol och andra droger. Det visar sig att de unga kristna har en mycket lägre alkoholkonsumtion än ungdomar i allmänhet. En minoritet av de unga kristna har även en helnykter livshållning. Studien visade även att religion har en stor inverkan på många ungdomar och deras livsval men att det råder en individualiseringsprocess i samhället som även når kyrkans ungdomar, där de unga vuxna gör egna val och inte bara följer vad som är brukligt inom kyrkan. Anders Sjöborg, som ligger bakom denna rapport, menar att den historiskt strikta hållningen på alkohol börjar omprövas något. Resultatet är kanske inte förvånande men intressant att få dokumenterat. (Uppsala Universitet, 2013, Sjöborg).

Ytterligare en rapport som vi fann var ”*Alkoholmonopol och folkhälsa*” från 2008, som genomfördes av Statens folkhälsoinstitut och leddes av Harold Holder. Rapporten redovisar

¹ World Health Organization

² International order of Good Templers

³ Centralförbundet för Alkohol och narkotikaupplysning

för troliga konsekvenser vid en avreglering av detaljhandelmonopolet. Studien ger ingen koppling till religiositet men tar upp konsekvenserna vid en avreglering. En sådan befaras resultera i fler sjukdomar, skador och dödlighet kopplat till en ökad alkoholkonsumtion. Studien undersöker tänkbara effekter av att ersätta Systembolagets detaljhandelsmonopol med ett licenssystem för försäljning av alkohol. ”Två möjliga scenarier analyseras: (1) Att nuvarande monopol på detaljhandel ersätts med privata licensierade butiker, som enbart säljer alkoholdrycker, eller (2) att starköl, vin och sprit säljs i dagligvaruhandeln” (Holder, 2008, s. 6). Här redovisar vi en sammanfattning av forskarnas uppskattning om vad en privatisering av all detaljhandel med alkohol i Sverige skulle innebära.

/---/ konsumtionen skulle öka med 14 procent (cirka 1,4 liter/ person) om försäljningen begränsades till specialbutiker, eller med 29 procent (cirka 2,8 liter/ person) om alla alkoholdrycker såldes i dagligvaruhandeln. Ökningen skulle läggas till nuvarande uppskattning av totalkonsumtionen på 9,7 liter/ person. (*ibid* s, 9).

Denna kalkyl är inte överdriven, prognosen är försiktigt lagd skriver forskarna. Men även denna konsumtionsökning innebär stora konsekvenser för folkhälsan. Detta tror vi att en stor del av befolkningen kan inse och att man av solidaritet till svaga grupper kan tänka sig att minska sin egen frihet.

Systembolaget – en kollektiv solidarisk handling

Solidaritet är ett vitt begrepp med många olika definitioner. Vi har valt att lyfta fram den solidaritet som bygger på medmännisklighet och känsla. Vi har även studerat det kristna begreppet *caritas* som kan beskrivas som kärleken till sin nästa. Sven-Eric Liedman skriver i sin bok ”Att se sig själv i andra” ”En av Johannes Paulus företrädare kunde till och med säga att mänsklig solidaritet saknar fast grund utanför den kristna *caritas*”. (Liedman, 1999, s. 25) Vidare skriver författaren ”I Nationalencyklopedins ordbok definieras solidaritet på följande vis: ”känsla av samhörighet med och beredvillighet att stödja och hjälpa andra människor./---/”Det intressanta ordet är känsla”. Solidaritet är inte verklig samhörighet utan en känsla av samhörighet. Ordet flyttar in i bröstet på folk. Det blir nära släkt med ”empati”, som är ”(förmåga till) inlevelse” (Liedman, 1999, ss. 38-39).

Den franska sociologen Emile Durkheim talar även han om värderingar och moral och vad som sker med dessa när samhället förändras. Denne menar att vi har gått ifrån en mekanisk sammanhållning i samhället (med detta menas att gemenskapen grundar sig på individernas absoluta delade värdesystem) till en ”organiskt solidaritet”. Då den första solidariteten byggde på normsystem och delade värderingar, där det avvikande ansågs som skadligt, så är det

precis tvärtom i den organiska. I denna sammanhållning är det den specificerade arbetsdelningen som för folket samman. Alla är behövda utifrån det arbete de genomför. Det gemensamma medvetande som band folk vid varandra förr är ersatt av det mer ”funktionella beroendet” (Boglund, Eliaeson & Månson, 2014, s. 255). Den solidaritet som Emile Durkheim presenterar är inte densamma som den vi presenterat ovan. Den religiösa solidariteten menar vi grundar sig på känslan för sina medmänniskor, caritas som vi nämnt ovan. Inte på en arbetsdelning i denna bemärkelse.

Systembolaget är en institution som vi tycker kan kopplas till begreppet ”solidaritet” liksom vänsterrörelsen och religiösa grupper. Systembolaget har som syfte att ”skydda” medborgarna från en farlig överkonsumtion av alkohol (Systembolaget, u.å, *Alkoholens historia*). Även vänstern åberopar solidaritet, arbetarrörelsen var som vi tidigare nämnt starkt kopplad till nykterhetsrörelsen under 1800-talet och ett av socialdemokratins slagord är just solidaritet. Alla tre organisationerna står för den medmänskliga solidaritet som bygger på att värna om individens bästa, enligt vår tolkning av vad dessa organisationer själva uttrycker.

Något som vi anser vara en paradox är att Kristdemokraterna, som tillhör högern på den politiska skalan, på samma gång förespråkar ett kristet förhållningssätt till livet, där alkohol skall nyttjas med stor försiktighet. För att klargöra hur detta förhåller sig, att denna grupp kan vara både religiös och samtidigt positiva till en avreglering (med tanke på blocktillhörighet), sökte vi svar på Kristdemokraternas hemsida. Där förklarar de att de är för ”en solidarisk och restriktiv svensk alkoholpolitik som syftar till ett samhälle med måttfulla alkoholvanor” (Kristdemokraterna, 2013, *Alkohol*). För att sätta detta i perspektiv till hur andra inom högern förhåller sig till alkoholfrågan tittade vi på Moderaternas hemsida. Där läste vi att ”den moderata alkoholpolitiken bygger på en kombination av människors eget ansvar och samhällets nödvändiga insatser för att motverka en skadlig alkoholkonsumtion”(Nya moderaterna, 2013, *Alkohol- och narkotikafrågor*). Vi ser en stor skillnad mellan dessa två partier då Moderaterna förespråkar individens eget ansvar, medan Kristdemokraterna uppmärksammar solidaritet och medmänsklighet. Denna syn på alkoholfrågan lägger Kristdemokraterna närmare socialdemokratin och Vänsterpartiet, som står för social trygghet och en restriktiv alkoholpolitik (Vänsterpartiet, 2014, *Alkohol*). Socialdemokraterna skriver på sin hemsida att man vill ”slå vakt om systembolagets monopol eftersom det motverkar okontrollerad försäljning av alkohol”(Socialdemokraterna, u.å, *Alkohol- en handlingsplan är nödvändig*). I denna fråga ser vi att det sker ett blocköverskridande ställningstagande från Kristdemokraternas sida, då de liksom Socialdemokraterna och Vänsterpartiet vill skydda

monopolet för individens bästa. Vi ser här att det inte är blocktillhörigheten som styr Kristdemokraterna, utan att den yttersta faktorn blir deras religiösa åskådning.

Religiositet - alkohol

Som den nutida samhällsforskaren Robert D. Putnam skriver så är det inte bara tron som styr de religiösa åsikter, utan det sociala mötet och engagemanget. Han skriver närmare att engagemang inom de religiösa samfundet är starkt sammankopplat med ”uppmärksamhet på bröders och systrars behov” (Putnam, 2001, s. 70). Vi inser att det finns många nyanser bland troende, olika grad av konservatism, social kontroll samt traditioner som existerar bland dessa grupper vad gäller synen på alkohol. Bibeln är förhållandevis tydlig och det finns många verser som uppmanar människorna att hålla sig ifrån alkoholen. Men det finns inget direkt ”totalförbud” för kristna, budskapet i 1 Korinthisarna 6:12 är att Gud anser att allt är tillåtet men att allt inte är av nytta. I Ordspråksboken 23:29-30 står skrivet,

”Vem har ve? Vem har obehag? Vem har stridigheter? Vem har bekymmer? Vem har sår utan orsak? Vem har dimmiga ögon? De som dröjer länge vid vinet/ /”

Sammanfattningsvis kan man alltså tolka det som att alkoholen i sig inte är en synd. Det är överkonsumtionen/ missbruk som en kristen bör ta avstånd ifrån. Dessa tankar och idéströmningar tror vi att en kristen person har med sig och sammantaget bör detta innebära en djup skepsis till en avreglering då de utsatta grupperna blir mer exponerade för alkohol och dess konsekvenser. Det finns två grupper i samhället som blir extra utsatta: de unga samt storkonsumenter. Vi antar att alkoholkonsumtion idag anses som något dåligt och bör begränsas till det minimala för många troende, en sådan restriktion inom tron kan vara svår att suddas ut, detta har vi inga belägg för och vi berör inte konsumtionen inom denna uppsats. Det är heller inte bara de troende som är skeptiska till en avreglering, de som inte är troende kan också inse konsekvenserna av en avreglering, men intressant är hur tron genomsyrar denna demografiskt breda fråga. Vi är fullt införstådda med mångfalden inom gruppen kristna, det finns normskillnader, lokala sedvänjor och traditioner som gör gruppen svårbedömd. Men det sociala kapitalet som Robert D. Putnam skriver om i sin bok ”Den fungerande demokratin” gör att exempelvis religiösa samfund gärna håller sig till vissa gemensamma riktlinjer. ”Medborgargemenenskapens normer och värderingar förkroppsligas och förstärks av tydliga sociala strukturer och sedvänjor” (Putnam, 2000, s. 110). Vi ser detta som en parallell till kyrkan och även ideologisk tillhörighet. Enligt Putnam är det inte endast den religiösa tron som skapar sammanhållning mellan de religiösa som vistas i kyrkan, det är även den sociala kontakten som uppstår där. Vi tror att värderingar kring alkoholpolitiken och andra

samhällsfrågor kan påverkas i dessa sociala sammanhang och alltså inte enbart styras av vad som står i de religiösa skrifterna.

Metod

Val av metod

Vår frågeställning är en attitydsstudie där vi vill studera skillnader mellan olika grupper och kunna dra generella slutsatser. Utifrån detta har vi valt en kvantitativ metod. Vi använder SOM-institutets studie från 2011 som grund för vår egen forskning. (SOM står för Samhälle Opinion Medier). Som hjälp för att analysera och bearbeta data använder vi SPSS-programmet. Materialet har SND (Svensk Nationell Datatjänst) från Göteborgs Universitet varit behjälpliga med.

Material

Då vi som studenter har något begränsat med tid för att lyckas genomföra en stor enkät (med stor menar vi ett par tusen tillfrågade) valde vi att ta del av SOM-institutets färdiga material från 2011. Denna studie är mycket erkänd och frågorna täcker stora delar av vårt Svenska samhälle. SOM-institutet har varit verksamt sedan 1986 med ca.15 stycken rikstäckande undersökningar. SOM-institutet samverkar med institutionerna för journalistik, medier och kommunikation och statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. Enkäten *Riks-SOM* har som syfte att kartlägga allmänhetens attityder till samhälle, politik och medier. Enkätfrågorna i Riks-SOM är många och breda och för att uppnå just detta samarbetar SOM-institutet med forskare från olika ämnesområden. Resultaten från Riks-SOM-undersökningarna presenteras i årliga tidsskrifter där de berörda forskarna redovisar sina analyser utifrån de senaste undersökningarna och belyser mer långsiktiga opinions- och medietrender om möjligt.

Riks-SOM skickar ut tre olika enkäter: *Riks-1* berör politik och samhälle, *Riks-2* medier och kultur och *Riks-3* livsstil och hälsa. Riks-SOM år 2011 var indelade i tre olika enkäter med 3000 utvalda personer/ enkät. Det totala antalet tillfrågade var 9 000 personer varav 4 720 personer besvarade och skickade in enkäterna. Formuläret skickades ut till ett sannolikhetsurval av den Svenska befolkningen. Samtliga tillfrågade var mellan 16-85 år. Urvalet är baserat på folkbokföringen och använder sig av SPAR registret, vilket omfattar alla personer folkbokförda i Sverige, både svenska och utländska medborgare. *Riks-3* (3000 st tillfråga och 1592 st svarande) är den enkät vi kommer att använda oss av, då vår huvudfråga

finns med där: *”Åsikt om förslaget att tillåta försäljning av starköl, vin och sprit i livsmedelsbutiker”*.

Som redovisats ovan är det ett stort bortfall från de svarande, även då SOM-institutet har utfört påminnelser och uppringningar till de som inte svarat. En av anledningarna till bortfallet är att de som är väldigt unga eller väldigt gamla har svårt att svara och relatera till vissa frågor. En annan orsak är tidsbrist, misstro mot anonymiteten eller av principskäl. 7,9 % är ”normalt bortfall”, det vill säga de tillfrågade som är långtidssjuka, avlidna, personer som flyttat och icke Svensktalande individer. Om vi räknar bort det ”normala bortfallet” så är det 57 % som besvarat 2011 års enkät. Svarsfrekvensen är högst från 70 -79 åringar, det är en sämre svarsfrekvens bland unga och sämst har män mellan 20-29 år, generellt svarar kvinnor bättre än män. Bortfallet leder till att resultatet från Riks-SOM kan bli missvisande, då det är få unga i relation till äldre. (Vernersdotter, Frida, 2012)

Variabler

Med tanke på vår frågeställning, sökte vi efter frågor som berör religiositet och tro.

Vi fann frågorna: *”Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande - Besökt gudstjänst eller religiöst möte”?* Denna fråga belyser en gradskillnad av hur pass aktiv man är. Utifrån denna fråga kan utläsas om det är aktiviteten som avgör ens attityd.

Den andra frågan: *”Tror du på Gud”?* Denna fråga hoppas vi ska kunna belysa skillnader i attityden om vad troende/ icke troende anser om alkoholmonopolet.

Dessa två frågor specificerar inte vilken religion man utövar. Detta tycker vi vore intressant att studera och undersöker således svaren i ytterligare en fråga: *”Tillhör du någon kyrka, religiöst samfund eller religion”?* Vi vill kontrollera om det finns någon skillnad mellan kristna, muslimer och övriga troende för att på så vis kunna studera variationen dem emellan i relation till vår Y-variabel: *”Åsikt om förslaget att tillåta försäljning av starköl, vin och sprit i livsmedelsbutiker”*.

Det visade sig (vi gjorde en korstabell med frågan *”Tillhör du någon kyrka, religiöst samfund eller religion”?* mot vad de tillfrågade anser om att sälja alkohol i livsmedelsbutikerna), att de troende var homogena i sin syn på förslaget att tillåta försäljning av starköl, vin och sprit i livsmedelsbutiker: de var negativa. En klar skillnad var att muslimerna var klart mest negativa till att låta sprit säljas i livsmedelsbutikerna.

Dessvärre, för vår undersökning, visade det sig att av de 26 muslimer som svarade ”JA” på frågan *”Tillhör du någon kyrka eller religiöst samfund eller religion”?* så återsod bara 12 st

som svarat på frågan om ”Åsikt om försäljning”. Av de som svarat ”JA” på att de tillhör ”*Annan religion än kristen eller muslim*” var det 16 st, men endast 8 st svarade på ”Åsikt om försäljning”. Vi reagerade på det låga svarsantalet för muslimer och andra religioner och har kontaktat SOM-institutet för att få en förklaring på dessa data, men svaret har uteblivit. Vi anser att vi inte kan utläsa så mycket från denna tabell, utan vi går vidare i forskningen med inriktning på att de som svarat i enkäten till största del tillhör en kristen tro.

Som vi nämnde ovan fann vi frågan ”*Tror du på Gud?*”, denna kallar vi för X1. För att utforska om den är av intresse för vår fortsatta forskning genomför vi en korstabell med frågan ”Åsikt om försäljning”. Den visar sig inte vara signifikant, vi kommer alltså inte att genomföra multivariata korstabellsanalyser med denna, men väljer att behålla variabeln som ett av våra X för att berika vår analys och diskussion.

Vi försätter att utveckla vår analys med hjälp av olika multivariata korstabellsanalyser.

Vår Y-variabel: ”Åsikt om förslaget att tillåta försäljning av starköl, vin och sprit i livsmedelsbutiker” döper vi om till ”åsikt om försäljning” och kodar om. En av våra två X-variabler, X2: ”Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?

Besökt gudstjänst eller religiöst möte”? har vi efter vår omkodning döpt till: ”*Aktivitet i kyrkan*”. Andra centrala variabler (Z) som vi fann intressanta var: kön, ålder, ideologi, vilket område du bor i samt utbildning.

Samtliga variabler som vi valt att använda i vår forskning har som ändamål att öka vår förståelse för sambandet mellan religiositet och synen på alkoholmonopolet. Finns det några andra variabler som påverkar vår beroendevariabel (*åsikt om försäljning*)? En intressant fråga i sammanhanget är om det finns någon faktor som visar att vårt originalsamband egentligen är ett skensamband? Variablerna *ålder* och *kön* har vi med som bakgrundsvariabler för att på så sätt kunna finna skillnader mellan yngre och äldre som i andra sammanhang kan skilja sig åt. När en person är i en ålder som kan klassas som ung är det i många fall så att personen identifierar sig mer med sina jämnåriga och kanske inte i lika stor utsträckning med sin religiösa tro.

Likaså med kön - män och kvinnor har som vi sett i andra sammanhang kunnat välja olika tankespar, är det så även i frågan om ”Åsikt om försäljning”. *Kön* har vi inte kodat om eftersom den är dikotom. *Ålder* kodade vi om för att på så vis kunna skilja de yngre från de äldre. Vi kodade om på följande vis: födda mellan år 1921 – 1949 räknas till gruppen äldre,

födda mellan år 1946 – 1979 räknas till gruppen medelålder och födda mellan år 1980 – 1995 räknas till gruppen yngre.

Ideologi anser vi vara en jämbördig variabel med religiositet, då båda står för ett sätt att se på livet och hur man förhåller sig till det. Anser man sig vara liberal (borgerlig) är detta synonymt med att stå för individens självbestämmande. Detta går emot det monopolet representerar. Ställer sig personen däremot mer åt vänster (socialistiskt), spelar staten den centrala rollen, vilket leder till att det anses mer naturligt med monopolistiska lösningar, där staten bestämmer en lösning som skall passa alla. Vänstern har även sitt ursprung från folkrörelsen som vi berört tidigare, varifrån nykterhetsrörelsen har sin uppkomst. Utifrån detta drar vi slutsatsen att ideologisk tillhörighet är en stor del av många människors liv. Det vi vill ta reda på är om den är större än den religiösa tillhörigheten? I relation till frågan ”*Åsikt om försäljning*”, ideologisk tillhörighet kodade vi om till tre svarsalternativ, vänster, varken vänster/höger, höger.

Variabeln *utbildning* kodade vi om till tre svarsalternativ: hög, medel och låg. Hög innebär studier vid högskola, examen från högskola eller universitet och examen/ studier vid forskarutbildning. Medel innebär studier vid gymnasium, examen från gymnasium och eftergymnasial utbildning (dock inte högskola). Låg innebär ej fullgjord grundskola eller endast grundskola. Vi vill här ta reda på om det är skillnader mellan de religiösa högutbildade och de religiösa med en lägre utbildningsnivå i relation till vår Y- variabel ”*Åsikt om försäljning*”. Är det så att de som anser sig vara högutbildade och religiösa förknippar sig själva mer med gruppen högutbildade exempelvis akademiker, och de som anser sig vara lågutbildade förknippar sig mer med att vara religiös, då deras yrkesidentitet kanske inte är lika stark i alla sammanhang? Och att detta kan visa sig i relation till vad de olika grupperna anser om frågan ”*Åsikt om försäljning*”?

Den geografiska variabeln *landsbygd – stad* använder vi oss av för att ta reda på om ens bostadsort påverkar ens attityd i frågan om alkoholmonopolet. Vi har kodat om svaren till följande tre kategorier: storstad, stad och landsbygd. Vi hade önskat att klassificeringen hade baserats på invånarantal men på sådant vis var dem inte skapta i Riks-SOM. Storstad innebär de som bor i storstad centralt eller storstad ytterområde. Stad innefattar dem som bor i stad centralt, stad ytterområde, större och mindre tätort. Landsbygd är endast ren landsbygd. Kan det vara så att det bor färre religiösa i en storstad och att man där är mer välkommande mot en

avreglering, eller att de religiösa som bor i en storstad förknippar sig mer med en storstads livsstil och därför har en annan attityd till monopolet än de religiösa som bor på landsbygden?

Som nämns ovan utför vi multivariata korstabellanalyser tillsammans med tillhörande Chi-2 test för att testa signifikansen. Helst skulle vi vilja göra en Multipel regressionsanalys, en sådan skapar endast en tabell med alla variabler samlade, men detta låter sig inte göras på grund av att vår Y-variabel är av ordinal karaktär (Djurfeldt, Larsson, Stjärnhagen, 2013, s. 311). Vi är fullt medvetna om att vår analysmetod inte är optimal, men den får anses acceptabel. I vårt fall hade det även passat med en logistisk regressionsanalys men den ligger utanför vår kunskapsram.

Operationalisering

Här redovisar vi frekvenstabeller för samtliga variabler.

Åsikt om försäljning	Bra förslag Varken eller Dåligt förslag Total	481 st, 32 % 307 st, 20,4 % 715 st, 47,6 % 1503 st
Landsbygd/stad	Storstad Stad Landsbygd Total	410 st, 27,2 % 862 st, 57,1 % 237 st, 15,7 % 1509 st
skolutbildning	Låg Medel Hög Total	291 st, 19,3 % 610 st, 40,5 % 605 st, 40,2 % 1506 st
Kön	Kvinna Man Total	839 st, 53,8 % 720 st, 46,2 % 1559 st
Ålder	Äldre Medel ålder Yngre Total	507 st, 33,6 % 742 st, 49,2 % 259 st, 17,2 % 1508 st
Ideologitillhörighet	Vänster Varken vänster/höger Höger Total	513 st, 33,5 % 428 st, 28,0 % 590 st, 38,5 % 1531 st
Tillhör du någon kyrka, religiöst samfund eller religion?		
Tillhör du svenska kyrkan?	Nej Ja men inte aktiv Ja och aktiv Total	448 st, 29,6 % 747 st, 49,3 % 321 st, 21,2 % 1516 st, 100 %
Tillhör du annat kristet samfund?	Nej Ja men inte aktiv Ja och aktiv Total	1286 st, 92,4 % 29 st, 2,1 % 77 st, 5,5 % 1392 st, 100 %
Är du muslim?	Nej Ja men inte aktiv Ja och aktiv Total	1346 st, 98,1 % 14 st, 1 % 12 st, 0,9 % 1372 st, 100 %
Tillhör du annan religion än kristendom och islam?	Nej Ja men inte aktiv Ja och aktiv Total	1346 st, 98,8 % 8 st, 0,6 % 8 st, 0,6 % 1362 st, 100 %

Analys & resultat

Vi kommer nu att påbörja vår multivariata korstabellanalys. För att det skall bli begripligt och kunna tolkas vill vi redovisa våra originalsamband.

Originalsamband

Korstabell: X1 ”Tror du på Gud?”

Resultatet visar en liten skillnad mellan troende och icke troende i fråga om attityd till en avreglering av alkoholmonopolet. Resultatet är inte signifikant med ett P-värde på: 0,135

	Tror du på Gud?		
Åsikt om försäljning	Ja	nej	Total
Bra förslag	198 st 30,8 %	265 st 34,1 %	462 st 32,6 %
Varken eller	121 st 18,9 %	162 st 20,9 %	283 st 20 %
Dåligt	362 st 50,3 %	349 st 45 %	671 st 47,4 %
Total	640 st 100 %	776 st 100 %	1416 st 100 %

Originalsamband: X2 ”Aktivitet i kyrkan ”

Kortfattat kan vi utläsa att de individer som ofta går i kyrkan är mer negativa till en avreglering, än de som inte går i kyrkan. Samma mönster ser vi bland de som svarat att det är ett bra förslag. Detta visar på att aktiviteten påverkar individens åsikter. Resultatet är signifikant, P-värdet ligger på 0,001. När vi tittar på dessa två korstabeller (med X1 och X2) så kan vi konstatera att skillnaden är att ”tron” inte påverkar ens attityd till förslaget, men däremot att ”Aktiviteten i kyrkan” har en påverkan.

	Aktivitet i kyrkan			
Åsikt om försäljning	Ingen gång	Sällan	Ofta	Total
Bra förslag	371 st, 35,1 %	82 st 25,7 %	21 st 22,1 %	474 st 32,2 %
Varken eller	219 st 20,7 %	65 st 20,4 %	17 st 17,9 %	301 st 20,5 %
Dåligt förslag	467 st 44,2 %	172 st 53,9 %	57 st 60,0 %	696 st 47,3 %
Total	1057 st 100 %	319 st 100 %	95 st 100 %	1471 st 100 %

Multivariat korstabellanalys

Z (bakomliggande) – X2 (aktivitet i kyrkan) - Y (åsikt om förslaget).

Korstabell: *kön*

Som tabellen visar är männen något mer positiva till förslaget om en avreglering än kvinnorna. Resultatet är högst signifikant ett p-värde på 0,000.

Åsikt om försäljning	Kön		Total
	Kvinna	Man	
Bra förslag	221 st 27,7 %	253 st 36,9 %	474 st 31,9 %
Varken eller	147 st 18,4 %	155 st 22,6 %	302 st 20,4 %
Dåligt förslag	230 st 53,9 %	278 st 40,5 %	708 st 47,7 %
Total	798 st 100 %	686 st 100 %	1484 st 100 %

Multivariat korstabell: *kön*

Tabellen visar att bland kvinnorna replikeras vårt originalsamband. Bland männen så visar det sig att sambandet försvagas något. Vi ser att de som ofta går i kyrkan är mindre positiva till förslaget. Vi ser att religiösa kvinnor är mer negativa till förslaget än religiösa män. Resultatet är signifikant för kvinnor, P-värdet ligger på 0,047. Resultatet är inte signifikant för män, P-värdet ligger på 0,287.

			Aktivitet i kyrkan			
Kön			Ingen gång	Sällan	Ofta	Total
Kvinna	Åsikt om försäljning	Bra förslag	161 st 30,7%	44 st 22,2 %	11 st 19,3 %	216 st 27,7 %
		Varken eller	101 st 19,3 %	36 st 18,2 %	9 st 15,8 %	146 st 18,7 %
		Dåligt förslag	262 st 50 %	118 st 59,6 %	37 st 64,9 %	417 st 53,5 %
		Total	524 st 100 %	198 st 100 %	57 st 100 %	779 st 100 %
Man	Åsikt om försäljning	Bra förslag	205 st 39,3 %	37 st 32,2 %	10 st 26,7 %	252 st 37,4 %
		Varken eller	115 st 22,1 %	27 st 23,5 %	8 st 21,1 %	150 st 22,3 %
		Dåligt förslag	201 st 38,6 %	51 st 44,3 %	20 st 52,6 %	272 st 40,4 %
		Total	521 st 100 %	115 st 100 %	38 st 100 %	674 st 100 %
Total	Åsikt om försäljning	Bra förslag	366 st 35 %	81 st 25,9 %	21 st 22,1 %	468 st 32,2 %
		Varken eller	216 st 20,7 %	63 st 20,1 %	17 st 17,9 %	296 st 20,4 %
		Dåligt förslag	463 st 44,3 %	169 st 54 %	57 st 60 %	689 st 47,4 %
		Total	1045 st 100 %	313 st 100 %	95 st 100 %	1453 st 100 %

Korstabell: *utbildning*

Som tabellen visar så är de högutbildade något mer negativa till förslaget än de lågutbildade.

Vi ser också att det är de medelutbildade som är mest positiva till en avreglering. Resultatet är signifikant med ett P-värde på 0,002.

	Utbildning			
Åsikt om försäljning	Låg	Medel	Hög	Total
Bra förslag	85 st 31,1 %	201 st 34,7 %	169 st 28,9 %	455 st 31,7 %
Varken eller	61 st 22,3 %	131 st 22,6 %	98 st 16,8 %	290 st 20,2 %
Dåligt förslag	127 st 46,5 %	247 st 42,7 %	318 st 54,4 %	692 st 48,2 %
Total	273 st 100 %	579 st 100 %	585 st 100 %	1437 st 100 %

Multivariat korstabellanalys: utbildning

Det vi finner intressant är att de högutbildade upphäver vårt originalsamband. Det visar sig att de högutbildade som aldrig går i kyrkan och att de som ofta går i kyrkan tycker näst intill lika om förslaget om avreglering. Aktiviteten inom kyrkan påverkar alltså inte de högutbildade i samma grad som de lågutbildade. Vi ser även att originalsambandet replikeras bland de låg- och medelutbildade. Resultatet är inte signifikant för de lågutbildade, P-värdet ligger p0,081. Resultatet för de medelutbildade är signifikant, 0,001. Signifikansen för de högutbildade är 0,619.

			Aktivitet i kyrkan			
Skolutbildning			Ingen gång	Sällan	Ofta	Total
Låg	Åsikt om försäljning	Bra förslag	68 st 35,1 %	9 st 19,6 %	4 st 18,2 %	81 st 30,9 %
		Varken eller	40 st 20,6 %	15 st 32,6 %	4 st 18,2 %	59 st 22,5 %
		Dåligt förslag	86 st 44,3 %	22 st 47,8 %	14 st 63,6 %	122 st 46,6 %
		Total	194 st 100 %	46 st 100 %	22 st 100 %	262 st 100 %
Medel	Åsikt om försäljning	Bra förslag	164 st 38,6 %	32 st 28,3 %	4 st 12,5 %	200 st 35,1 %
		Varken eller	101 st 23,8 %	21 st 18,6 %	7 st 21,9 %	129 st 22,6 %
		Dåligt förslag	160 st 37,6 %	60 st 53,1 %	21 st 65,6 %	241 st 42,3 %
		Total	425 st 100 %	113 st 100 %	32 st 100 %	570 st 100 %
Hög	Åsikt om försäljning	Bra förslag	119 st 30,5 %	37 st 24,7 %	11 st 32,4 %	167 st 29,1 %
		Varken eller	67 st 17,2 %	26 st 17,3 %	4 st 11,8 %	97 st 16,9 %
		Dåligt förslag	204 st 52,3 %	87 st 58 %	19 st 55,9 %	310 st 54 %
		Total	390 st 100 %	150 st 100 %	34 st 100 %	574 st 100 %
Total	Åsikt om försäljning	Bra förslag	151 st 34,8 %	78 st 25,2 %	19 st 21,6 %	448 st 31,9 %
		Varken eller	208 st 20,6 %	62 st 20,1 %	15 st 17 %	285 st 20,3 %
		Dåligt förslag	450 st 44,6 %	169 st 54,7 %	54 st 61,4 %	673 st 47,9 %
Total			1009 st 100 %	309 st 100 %	88 st 100 %	1406 st 100 %

Korstabell: *ålder*

Tabellen visar att det är små skillnader mellan vad äldre och yngre anser om förslaget i alla svarsalternativ: bra, varken eller, samt dåligt förslag. Det vi finner utmärkande är att de yngre är något mer negativa till förslaget. Resultatet är inte signifikant, P-värde på 0,559.

Åsikt om försäljning	Ålder			Total
	Äldre	Medelålder	Yngre	
Bra förslag	157 st 32,8 %	222 st 31,3 %	72 st 29,1 %	451 st 31,4 %
Varken eller	101 st 21,1 %	150 st 21,1 %	45 st 18,2 %	296 st 20,6 %
Dåligt förslag	221 st 46,1 %	338 st 47,6 %	130 st 52,6 %	689 st 48 %
Total	479 st 100 %	710 st 100 %	247 st 100 %	1436 st 100 %

Multivariat korstabellsanalys: *ålder*

Bland de yngre kvarstår inte originalsambandet, vi ser att riktningen på sambandet har ändrats. Bland de yngre som aldrig går i kyrkan är det 50 % som anser att det är ett dåligt förslag medan 36,4 % som ofta går i kyrkan anser det vara ett dåligt förslag. Svaren för de äldre och medelålders replikerar vårt originalsamband. Sammanfattningsvis ser vi att de yngre vänder på originalsambandet och detta tycker vi är anmärkningsvärt. Resultatet för äldre är signifikant, P-värdet ligger på 0,039. Ej signifikant för medelålders ett P-värde på: 0,16 och ej signifikant för yngre, med ett P-värde på: 0,215.

			Aktivitet i kyrkan			
Ålder			Ingen gång	Sällan	Ofta	Total
Äldre	Åsikt om försäljning	Bra förslag	117 st 37 %	28 st 26,4 %	9 st 22 %	154 st 33,3 %
		Varken eller	68 st 21,5 %	24 st 22,6 %	6 st 14,6 %	98 st 21,2 %
		Dåligt förslag	131 st 41,5 %	54 st 50,9 %	26 st 63,4 %	211 st 45,6 %
		Total	316 st 100 %	106 st 100 %	41 st 100 %	463 st 100 %
Medelålders	Åsikt om försäljning	Bra förslag	175 st 34,8 %	37 st 24 %	7 st 16,7 %	219 st 31,3 %
		Varken eller	104 st 20,7 %	36 st 23,4 %	8 st 19 %	148 st 21,2 %
		Dåligt förslag	224 st 44,5 %	81 st 52,6 %	27 st 64,3 %	332 st 47,5 %
		Total	503 st 100 %	154 st 100 %	42 st 100 %	699 st 100 %
Yngre	Åsikt om försäljning	Bra förslag	56 st 30,4 %	12 st 24 %	4 st 36,4 %	72 st 29,4 %
		Varken eller	36 st 19,6 %	5 st 10 %	3 st 27,3 %	44 st 18 %
		Dåligt förslag	92 st 50 %	33 st 66 %	4 st 36,4 %	129 st 52,7 %
		Total	184 st 100 %	50 st 100 %	11 st 100 %	245 st 100 %
Total	Åsikt om försäljning	Bra förslag	348 st 34,7 %	77 st 24,8 %	20 st 21,3 %	445 st 31,6 %
		Varken eller	208 st 20,7 %	65 st 21 %	17 st 18,1 %	290 st 20,6 %
		Dåligt förslag	447 st 44,6 %	168 st 54,2 %	57 st 60,6 %	672 st 47,8 %
		Total	1003 st 100 %	310 st 100 %	94 st 100 %	1407 st 100 %

Korstabell: *ideologi*

Tabellen visar att de som anser sig vara vänster tycker i en större utsträckning att en avreglering är ett dåligt förslag än de som anser sig vara höger. Resultatet är högst signifikant, med ett P-värde på 0,000.

	Ideologitillhörighet			
Åsikt om försäljning	Vänster	Varken vänster eller höger	Höger	Total
Bra förslag	127 st 25,6 %	106 st 26,8 %	229 st 40,5 %	462 st 31,7 %
Varken eller	92 st 18,5 %	106 st 26,8 %	103 st 18,2 %	301 st 20,6 %
Dåligt förslag	278 st 55,9 %	184 st 46,5 %	234 st 41,3 %	696 st 47,7 %
Total	497 st 100 %	396 st 100 %	566 st 100 %	1459 st 100 %

Multivariat korstabellsanalys: *ideologi*

Vi utläser att vänstern inte replikerar vårt originalsamband. I kategorierna varken vänster eller höger och högern replikeras originalsambandet. Anmärkningsvärt är att den religiöst aktiva högern är mer negativ till en avreglering än den religiöst aktiva vänstern. Ej signifikant för vänster, P-värde på 0,152. Signifikant för varken vänster eller höger, P-värde på: 0,009 och signifikansen för höger med ett P-värde på: 0,018.

			Aktivitet i kyrkan			
Ideologitillhörighet			Ingen gång	Sällan	Ofta	Total
Vänster	Åsikt om förslag	Bra förslag	101 st 27,4 %	16 st 16,5 %	6 st 26,1 %	123 st 25,2 %
		Varken eller	69 st 18,8 %	17 st 17,5 %	6 st 26,1 %	92 st 18,9 %
		Dåligt förslag	198 st 53,8 %	64 st 66 %	11 st 47,8 %	273 st 55,9 %
		Total	368 st 100 %	97 st 100 %	23 st 100 %	488 st 100 %
Varken eller vänster eller höger	Åsikt om förslag	Bra förslag	89 st 31,2 %	11 st 15,5 %	4 st 13,8 %	104 st 27 %
		Varken eller	78 st 27,4 %	18 st 26,8 %	6 st 20,7 %	103 st 26,8 %
		Dåligt förslag	118 st 41,4 %	41 st 57,7 %	19 st 65,5 %	178 st 46,2 %
		Total	285 st 100 %	71 st 100 %	29 st 100 %	385 st 100 %
Höger	Åsikt om förslag	Bra förslag	168 st 44,6 %	50 st 35,7 %	10 st 25 %	228 st 40,9 %
		Varken eller	69 st 18,3 %	27 st 19,3 %	5 st 12,5 %	101 st 18,1 %
		Dåligt förslag	140 st 37,1 %	63 st 45 %	25 st 62,5 %	228 st 40,9 %
		Total	377 st 100 %	140 st 100 %	40 st 100 %	557 st 100 %
Total	Åsikt om förslag	Bra förslag	358 st 24,8 %	77 st 25 %	20 st 21,7 %	455 st 31,8 %
		Varken eller	216 st 21 %	63 st 20,5 %	17 st 18,5 %	296 st 20,7 %
		Dåligt förslag	456 st 44,3 %	168 st 54,5 %	55 st 59,8 %	679 st 47,5 %
		Total	1030 st 100 %	308 st 100 %	92 st 100 %	1430 st 100 %

Korstabell: *landsbygd – stad*

Tabellen visar att de som är bosatta i storstaden är något mer positiva till en avreglering än de som bor på landsbygden men mest positiva är de som bor i stad. Samtidigt visar tabellen att det är fler i storstaden som tycker att förslaget är dåligt jämfört med de som bor på landsbygden. De som bor i storstad har något starkare åsikter om förslaget än de som bor på landsbygden. Då vi ser att det är fler som bor på landsbygden som svarat varken eller gentemot de som bor i storstaden. Skillnaden är liten, men den finns där. Resultatet är inte signifikant, med ett p-värde på: 0,117.

	Landsbygd- stad			
Åsikt om försäljning	Storstad	Stad	Landsbygd	Total
Bra förslag	115 st 29,2 %	259 st 31,8 %	80 st 24,9 %	454 st 31,6 %
Varken eller	69 st 17,5 %	166 st 20,4 %	52 st 22,7 %	287 st 20,8 %
Dåligt förslag	210 st 53,3 %	390 st 47,9 %	97 st 42,4 %	697 st 48,5 %
Total	394 st 100 %	815 st 100 %	229 st 100 %	1438 st 100 %

Multivariat korstabellsanalys: *landsbygd-stad*

I kategorin storstad förstärks vårt originalsamband. I stad och på landsbygd replikeras vårt originalsamband. De religiösa i storstaden är alltså än mer negativa till en avreglering än vad som framgår av vårt originalsamband. Signifikant för storstad, P-värde på 0,038, signifikant för stad, P-värde på 0,010 och signifikant för landsbyggt med ett P-värde på 0,042.

			Aktivitet i kyrkan			
Landsbygd-stad			Ingen gång	Sällan	Ofta	Total
Storstad	Åsikt om förslag	Bra förslag	92 st 31,3 %	20 st 27 %	1 st 5,9 %	113 st 29,4 %
		Varken eller	57 st 18,4 %	9 st 12,2 %	2 st 11,8 %	68 st 17,7 %
		Dåligt förslag	145 st 49,3 %	45 st 60,8 %	14 st 82,4 %	204 st 53 %
		Total	294 st 100 %	74 st 100 %	17 st 100 %	385 st 100 %
Stad	Åsikt om förslag	Bra förslag	198 st 35,3 %	44 st 24,3 %	14 st 25,9 %	256 st 32,2 %
		Varken eller	120 st 21,4 %	33 st 18,2 %	10 st 18,5 %	163 st 20,5 %
		Dåligt förslag	243 st 43,3 %	104 st 57,5 %	30 st 55,6 %	377 st 47,4 %
		Total	561 st 100 %	181 st 100 %	54 st 100 %	796 st 100 %
Landsbygd	Åsikt om förslag	Bra förslag	60 st 38,5 %	14 st 26,9 %	4 st 22,2 %	78 st 34,5 %
		Varken eller	31 st 19,9 %	18 st 34,6 %	2 st 11,1 %	51 st 22,6 %
		Dåligt förslag	65 st 41,7 %	20 st 38,5 %	12 st 66,7 %	97 st 42,9 %
		Total	156 st 100 %	52 st 100 %	18 st 100 %	226 st 100 %
Total	Bra förslag	Bra förslag	559 st 34,6 %	78 st 25,4 %	19 st 21,3 %	447 st 31,8 %
		Varken eller	208 st 20,6 %	60 st 19,5 %	14 st 15,7 %	282 st 20 %
		Dåligt förslag	453 st 44,8 %	169 st 55 %	56 st 62,9 %	678 st 48,2 %
		Total	1011 st 100 %	307 st 100 %	89 st 100 %	1407 st 100 %

Diskussion

Vi insåg att variabeln ”Tror du på Gud?” inte blev signifikant. De som svarat ja eller nej tyckte nästan lika på frågan om vad de ansåg om en avreglering av alkoholmonopolet. Detta gjorde oss något förvånade. Vi trodde att det skulle synas en större skillnad på svaren. Men det visade sig att svaren syntes mycket tydligare då vi mätte aktiviteten i kyrkan. I vårt arbete kring denna fråga har vi börjat inse att det är i den sociala kontexten som attityden förstärks och vi fortsatte vår undersökning kring variabeln: ”Aktivitet i kyrkan”.

I våra fem olika korstabeller finner vi att män i större utsträckning är positiva till en avreglering. Vi finner också att de som är högutbildade är mer negativa till en avreglering än de med låg utbildning. Bland de yngre är det något fler som ställer sig negativa till en avreglering än bland de äldre, detta svar är intressant då det strider mot vår föreställning om att de yngre skulle vara mer positiva till en avreglering. I tabellen *ideologi* så visar sig vänstern generellt vara mer negativa till en avreglering än högern. När vi tittar på tabellen *landsbygd- stad* ser vi att de som bor i storstaden är mer positiva men samtligt mer negativa än de som bor på landsbygden, vi tolkar detta som att de som bor i storstaden har en starkare åsikt om förslaget än de som bor på landsbygden då det är fler i den senare kategorin som svarat varken eller.

När vi tittar på de olika multivariata korstabellerna ser vi att vissa variabler replikerar vårt originalsamband och vissa inte. Då vi analyserar variabeln *kön* ser vi att vårt originalsamband kvarstår för kvinnorna men minskar något för männen. Det visar sig att religiositeten påverkar kvinnornas attityd i högre grad än männens.

Då vi studerar variabeln *utbildning* ser vi att de högutbildade som aldrig går i kyrkan och de som ofta går i kyrkan närmar sig varandra i attityd i frågan om en avreglering. Vi tolkar detta som att aktiviteten inom kyrkan inte är avgörande för deras attityd till förslaget om en avreglering. Däremot är det stora skillnader bland de lågutbildade. För dessa styr aktiviteten deras attityd. Detta tror vi kan bero på att de högutbildade har andra infallsvinklar och erfarenheter än de som är lågutbildade och kanske inte blir lika lätt påverkade av andra.

I tabellen som berör *ålder*, hittar vi en förändring på vårt originalsamband, det är de yngre som ändrar riktningen på sambandet, det är en större andel bland de yngre som inte är aktiva inom kyrkan som tycker förslaget är dåligt, gentemot yngre som är aktiva inom kyrkan. Vi har brottats med tanken på varför de yngre skiljer sig i uppfattning om en avreglering. Vi tycker att resultatet är anmärkningsvärt. Kan det bero på att det inte har förekommit någon större

samhällsdiskussion de senaste 10-15 åren om Systembolagets ställning, eller kan det bero på en förändrad attityd till monopolet där de yngre anser att Systembolaget tillför något gott? Vi noterar att denna del av tabellen inte är signifikant och att det är få svarande bland yngre som ofta går i kyrkan. Tabellen visar att de äldre och medelålders följer originalsambandet, där aktiviteten i kyrkan styr attityden.

När vi studerar tabellen *ideologi* ser vi små skillnader på de som är vänster och antingen är religiösa/ icke religiösa. Detta är genomgående i alla tre svarsalternativen. Originalsambandet replikeras inte. Detta tror vi beror på att vänstern generellt är negativ till all form av statlig avreglering. Det vi finner anmärkningsvärt är att de religiöst aktiva vänster individerna inte är mer negativa än vad tabellen visar. Då de både har ideologin som är emot statlig avreglering samt religionen som förespråkar solidaritet och måttfullhet. När vi vidare studerar högern ser vi en större variation bland svarsalternativen. Här ser vi att trosuppfattningen står sig starkare än den ideologiska tillhörigheten. Som vi nämnt tidigare förespråkar högern individens eget ansvar och är mer positiva till statliga avregleringar men tabellen visar att religiositeten påverkar attityden till en avreglering. Originalsambandet replikeras för mittenväljarna och högern. Kristdemokraterna är ett intressant undantag då de ideologiskt står till höger men anser att monopolet bör kvarstå, religionen går före ideologin. Detta är en paradox som vi vill nämna i sammanhanget.

Analysen kring variabeln *landsbygd – stad* är intressant att betrakta för att se om det finns geografiska skillnader kring religiositet och attityden kring en avreglering. Det vore inte otänkbart att anta att de som bor på landsbygden är mer religiösa och traditionella. Dessutom kan man anta att den som har långt till Systembolaget i större utsträckning skulle kunna vara för en avreglering. Tabellen visar inga tecken på detta, däremot ser vi att befolkningen i storstaden är mer negativ till en avreglering och vårt originalsamband förstärks här.

Religiositeten har alltså en större påverkan på de som bor i storstaden jämfört med de som bor i stad eller landsbygd. Orsaken till detta kan bero på en ökad social interaktion i storstaden än på landsbygden.

Nu när vi har granskat och studerat dessa tabeller vill vi belysa en komplexitet i materialet. Vi har tidigare nämnt de stora skillnaderna inom gruppen troende - vissa är mer och vissa är mindre aktiva inom sina respektive trossamfund av olika anledningar. Antagligen finns det även skillnader i policy gentemot alkohol inom samfundet. Men att en aktivt kristen person bör förhålla sig skeptisk till alkohol och inte missbruka detta nämns i olika delar i Bibeln och

detta bekräftas i vårt originalsamband om ”aktivitet” - ju mer aktiv man är inom sin kyrka ju mer negativ blir man mot en avreglering som innebär ökad konsumtion vilket leder till ökad ohälsa.

Som vi berört tidigare har religionen historiskt sett haft stort inflytande på individens alkoholvanor och detta gäller även idag enligt vår studie. Det vi finner intressant är att det var just aktiviteten inom kyrkan som styr ens attityd, alltså inte om man endast ”tror” på Gud. Detta stödjer Putnams teori om att det är just aktiviteten och de sociala band som skapas och utvecklas inom församlingen som påverkar individens handlingar. Vi har även nämnt det kristna begreppet ”caritas” och dess förhållningssätt till medmänniskan. Detta sammantaget tror vi förklarar de kristnas större skepsis till en avreglering.

Sammanfattning

När vi nu summerar vår egen forskning så har resultaten ibland varit självklara men ibland även lite förvånade och det är intressant. Det vi inledningsvis antog, att de troende skulle vara mer negativa till en avreglering, har visat sig stämma. Intressant är att vi nu tydligare kan se ett samband med en ”kyrklig aktivitet”. Vårt resultat stödjer originalsambandet bortsett från tre undantag: yngre, vänsterväljare och högutbildade. Det är aktivitet inom kyrkan som korrelerar med åsikten om att tillåta en avreglering av spritmonopolet. Som vi skrev i vår frågeställning, ville vi i denna uppsats ta reda på hur religion påverkar attityden till en avreglering av Systembolaget. Vi anser att vi har funnit svar på vår frågeställning och detta hoppas vi har kunnat utläsas här.

Källhänvisning

1. Boglind, A, Eliaesen, S & Månson, P. (2014). *Kapital, rationalitet och social sammanhållning*. Lund: studentlitteratur AB
2. Bäckström, k (1977). *Arbetarrörelsen i Sverige 1. Den svenska arbetarrörelsens uppkomst och förening med socialismen*. Göteborg: Göteborgs offsettryckeri AB
3. Djurfeldt G, Larsson R, Stjärnhagen O (2013). *Statistisk verktygslåda 1. – samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Lund: studentlitteratur AB.
4. Gunneriusson Karlström, Märit (2004). *Konsten att bli och förbli folklig. Svenska kyrkans och IOGT:s strategier och omvandling i kampen på offentlighetens arena 1880-1945*. Diss. Uppsala: Uppsala Universitet Library.
5. Holder, Harald (red.) (2008) *Alkoholmonopol och folkhälsa: Vilka skulle effekterna bli om Systembolagets detaljhandelsmonopol avskaffades?* Östersund: Statens Folkhälsoinstitut.
6. Holmberg S & Weibull L (2014) *Mittfåra & marginal*. Göteborgs Universitet: SOM-institutet.
7. Kristdemokraterna. (2013) *Alkohol*.
<https://www.kristdemokraterna.se/VarPolitik/Korta-Svar-AO/Alkohol> [2014-12-15]
8. Kurzer, Paulette (1998). *Har den nordiska alkoholpolitiken någon framtid?* Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift vol. 15 (4)
9. Liedman, Sven-Eric (1999) *Att se sig själv i andra. Om solidaritet*. Albert Bonniers Förlag.
10. Nya Moderaterna. (2013) *Alkohol- och narkotikafrågor*.
<http://www.moderat.se/sundsvall/alkohol-och-narkotikafragor> [2014-12-15]
11. Putnam D, Robert (2000). *Den fungerande demokratin. Medborgarandans rötter i Italien*. Stockholm. SNS Förlag.
12. Putnam D, Robert (2001). *Den ensamme bowlaren. Den amerikanska medborgarandans upplösning och förnyelse*. Stockholm. SNS Förlag.
13. Socialdemokraterna. (u.å) *Alkohol- en handlingsplan är nödvändig*.
<http://www.socialdemokraterna.se/Var-politik/Var-politik-A-till-O/Alkohol/> [2014-12-15]
14. Socialdemokraterna. (u.å) *Vår historia*. <http://www.socialdemokraterna.se/Vart-parti/Var-historia/> [2014-12-15]

15. SOM- Institutet samhälle, opinion, medier. (2014) *Frågeformulär. De nationella SOM-undersökningarna*. <http://som.gu.se/undersokningar/den-nationella-som-undersokningen/formular#2011> [2014-10-14]
16. SOM- Institutet samhälle, opinion, medier. (2014) *Kodböcker. De nationella SOM-undersökningarna*. <http://som.gu.se/undersokningar/den-nationella-som-undersokningen/kodbocker#2011> [2014-10-14]
17. Systembolaget. (u.å) *Från Trelleborg till Kiruna*.
<http://www.systembolaget.se/OmSystembolaget/Butiker-och-ombud/> [2014-12-15]
18. Systembolaget. (u.å) *Alkoholens historia i Sverige*.
<http://www.systembolaget.se/OmSystembolaget/Systembolagets-historia/alkoholens-historia/> [2014-12-20]
19. Uppsala Universitet, Centrum för forskning om religion och samhälle (2013) *”Unga kristna är fortfarande mer negativa till alkohol”* <http://www.crs.uu.se/aktuellt-religion-och-samh%C3%A4lle/?tarContentId=241408> [2014-11-8]
20. Vernersdotter, Frida (2012) *”Den nationella SOM-undersökningen 2011”* SOM-institutet, Göteborgs Universitet
21. Vänsterpartiet (2014) *Alkohol*. <http://www.vansterpartiet.se/politik/alkohol> [2014-12 15]